

Na Hye-soks liv och död, och liv

Na Hye-sok var professionell bildkonstnär, som första kvinna på Koreahalvön i modern tid, därtill första poet, novell- och romanförfattare med feministiska förtecken. Hon föddes 1896 och växte upp i en välbärgad familj i ett Korea koloniserat av Japan (1910–1945). Det var en tid präglad av förtryck men också av modernitet – en känsla att allt är möjligt. Na fick bedriva högre konststudier i Korea, Japan och Frankrike och inleda en karriär som bildkonstnär, i en tid då mannen var hushållets överhuvud (*joho*) i folkbokföringsregistret (*jokok*) och sociala normer påbjöd att gifta män skulle hålla sig med konkubiner. För kvinnor lämnades lite utrymme att ta plats annat än som dygdig maka och mor.

Na Hye-soks första novell, *Kyonghui*, publicerades 1918. I den undersöker den unga Kyonghui meningen med livet och möjligheten till ett värdigt liv bortom rollen som maka och mor. Novellen följdes av essäer i vilka Na kritiserar att kvinnors, men inte mäns, sexualitet skambeläggs samt skriver om kvinnors längtan efter ett liv med plats för utveckling som förälder, yrkesperson och livskamrat – i enlighet med Konfucius idé att varje entitet bör sträva efter kontinuerligt lärande och utveckling genom hela livet. Därutöver hade Na Hye-sok en ledande roll i den koreanska 1 mars-rörelsen som bildades 1919, krävde självständighet och vädjade om stöd till bland annat

fredskonferensen i Versailles. Hon fängslades för sin aktivism, släpptes efter fem månader, fortsatte att måla och skriva, startade litteraturtidningen *P-yeho* och deltog med målningar på flera stora utställningar finansierade av kolonialmakten. Na gifte sig och skilde sig senare på makens begäran, efter att hon hade berättat att hon umgås med en annan

man men inte ville skiljas. Att Na Hye-sok skulle ha samma rätt till utomäktenskapliga relationer som sin make var det inte tal om. Hon utsattes för smutskastningskampanjer, hennes författarskap och konstnärskap förpassades till periferin och hon förlorade sitt hem och sin inkomst. Na Hye-sok dog 1948 på en fattigvårdsinrättning och både hennes författarskap och hennes konstnärskap utelämnades från det officiella kulturarvet.

Na Hye-soks självporträtt, slutet av 1920-talet

Nas verk och berättelserna om hennes liv har dock återupptäckts och utgör idag grunden

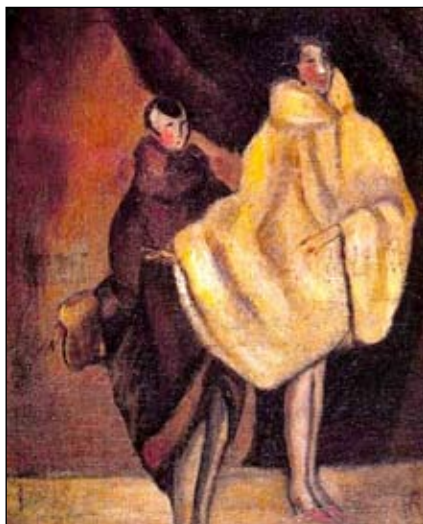
för forskning inom ett flertal vetenskapliga discipliner i och utanför Sydkorea. 1999 hölls det första symposiet *Na Hye-sok Paroargi* ("Upptäcka den verkliga Na Hye-sok") och motsvarande symposier har sedan hållits årligen i Nas födelsestad Suwon. I *Voices of the New Woman in Colonial Korea: Generic and Linguistic Interplay in the Construction of Self-Narratives* (University of Hawaii Press 2011) avhandlar Min Koo Choi bland annat Na Hye-soks *Ihon kobaechang*, *Ihon kobaekso* ("Skilsmäso-

bikt”), publicerad 1934. I “Skilsmässobikt” skriver Na om sin erfarenhet av utbildning, kärlek, äktenskap och skilsmässa, lyfter fram förtrycket av kvinnors sexualitet samt argumenterar för social förändring – en period av samlevnad innan ett äktenskap ingås, som ett sätt att minimera risken för dåliga äktenskap. Choi är professor vid Institutionen för koreansk kultur, historia och språk vid Georgetown University, har koreanska författare under kolonialmakten som sitt forskningsområde och konstaterar att Na på ett uppfinningsrikt sätt varvar bikt med självbiografiska inslag samt belyser likheter och skillnader mellan sin före detta makes beteende och rådande normer. Hon inbjuder på så vis läsaren till att ifrågasätta normer och lagar gällande äktenskap och skilsmässa. Därtill drar Choi slutsatsen att det var för att Na Hye-sok ifrågasatte patriarkala normer och lagar som hon utsattes för smutskastningskampanjer och hennes författarskap och konstnärskap utelämnades från den officiella kanon, inte för att hon deltog med verk på utställningar finansierade av kolonialmakten, som man skulle kunna tro.

I *Gender, Continuity, and the shaping of Modernity in the Arts of East Asia, 16th–20th Centuries* (red. Kristen L. Chiem och Lara C.W. Blanchard, Brill 2018) har Na fått ett eget kapitel, ”The Personal is political: The Life and Death and Life of Na Hye-sok”. Sunglim Kim, professor i konsthistoria vid Dartmouth College och expert på tidig koreansk 1900-talskonst, visar att Na Hye-soks verk ingick i dåtidens välrenommerade utställningar och fick fina recensioner, samt att Na tilldelades flera prestigefyllda priser. Därutöver undersöker Kim hur det kommer sig att Na femtio år efter sin död återupptäckts, ges postum återupprättelse och blir smått idoliserad. Kim kommer fram till att tre män – konstkritikern Yi Ku-yol, grundaren av Na Hye-sok-stiftelsen Yu Dong-jun samt konsthistorikern Yun Bom-mo – haft en avgörande roll i att Na Hye-sok fått sin rättmätiga plats i konsthistorien. Liksom flera andra konsthistoriker hävdar Sunglim

Kim att det krävs minst en inflytelserik man för att en kvinnas verk ska bli kända bortom hennes närmaste krets och livstid.

1980 dödade militären hundratals demokratiaktivister i universitetsstaden Kwangju. Samtidigt inleddes vetenskapliga studier som undersöker patriarkala normers och strukturers påverkan på konstnärskap samt korrigerar historiska vrångbilder. Detta utgjorde grunden för den nedmontering av sexistiska strukturer som Kim Dae-jung inledde efter att ha valts till president i den första demokratiseringen av den politiska makten i Sydkorea. 2000, året då president Kim Dae-jung tilldelades Nobels fredspris för sin solskenspolitik gentemot Nordkorea, införlivades Nas verk i Sydkoreas kulturarv. En gata blev uppkallad efter henne och statyer föreställande henne blev uppförda, alltmedan Han’guk yosong

”Dansare”, målning av Na Hye-sok

tanch’e yonhaphoe (Sydkoreanska kvinnoföreningars paraplyorganisation) lobbade för och, under Roh Moo-hyuns presidentskap (2003–2008), fick igenom en ny folkbokföringslag byggd på ett system där varje individ, istället för hushåll, registreras. Demokratiseringsprocessen avstannade dock under partikamraterna Lee Myung-baks (2008–2013) och Park Geun-hyes (2013–avsatt 2016) presidentskap. De fri- och rättigheter som finns inskrivna i grundlagen kringgicks

av Lees och Parks regering med stöd av en nationalistisk retorik, ett korrumperat rättsväsende och mer därtill. Våren 2018 – ett år efter att Moon Jae-in, människorättsjuristen som sadlat om till politiker, tillträtt presidentposten – tillkännagav bildkonstnären Shin Hak-cheol och den nya kulturministern, Do Jong-whan, att ”8 931 individer och 342 grupper varit utsatta för otillbörlig exkludering under Lees och Parks presidentskap”. Shin och Do delade på ordförandeskapet i den av president Moon tillsatta kommittén som hade till uppgift att undersöka sanningshalten i det som kallats svartlistning av konstnärer under presidenterna Lee och Park. Kommittén

– som bestod av representanter från alla riksdagspartier samt ett flertal konstnärsförbund – kom fram till att ”yttrandefriheten och den konstnärliga friheten varit beskuren” samt att ”bildkonstnärer, författare, regissörer, koreografer, dansare, skulptörer och musiker utestängts från offentligt finansierade festival-, utställnings- och stipendieprogram endast för att de ifrågasatt politiska beslut”.

Bland de svartlistade fanns Han Kang, mottagare av The Man Booker International Prize och författare till *Levande och döda* (Natur och Kultur 2016), i vilken hon tar läsaren till sin födelsestad Kwangju och militärmaktens massaker på demokratiaktivister 1980, samt *Vegetarianen* (Natur och Kultur 2017), som handlar om en kvinnas kamp för sin intellektuella och sexuella frihet. Han Kang hade, som det ser ut, brutit mot den förra och förförre regeringens oskrivna ramar för konstnärligt uttryck när hon med fiktionens hjälp belyste förtryckande strukturer – bland annat visade hur auktoritär maktutövning och patriarkala normer tar plats i individen, familjen och samhällskroppen.

Parks kulturminister, Cho Yoon-sun, är dömd till två års fängelse för att ha upprätthållit den svarta listan och den nuvarande kulturministern har å regeringens vägnar bett de listade om ursäkt för hur staten har behandlat dem. Park Geun-hye är till dags dato dömd till 32 års fängelse för maktmissbruk, korruption och olaga tvång, bland annat för att ha tagit emot pengar från landets underrättelsetjänst. Lee Myung-bak är åtalad för maktmissbruk, korruption och olaga tvång och hittills dömd till 15 års fängelse för korruption – för att ha gått de stora ekonomiska intressenas ärenden och bland annat gett säkerhetstjänsten order att obstruera arbetet för landets två största fackförbund. Tiden hann ikapp Lee efter att oppositionen hade utnyttjat de sprickor som fanns inom regeringspartiet, fått Park Geun-hye avsatt och satt rättsväsendet i funktion. Till saken hör

Na Hye-sok 1915

att Parks partikamrater inte visade samma lojalitet med henne som när de slöt upp bakom Lee då oppositionen anklagade honom för maktmissbruk och korruption under hans presidentskap. Många ifrågasatte hennes kapacitet, bland annat att reformera skolväsendet, med hänvisning till att hon är ogift och barnlös. Men patriarkala värderingar – som att kvinnan ska underordnas mannen och att mannen ska inneha den ekonomiska, juridiska och politiska makten – är varken begränsade till det konservativa partiet eller den politiska sfären.

Sydkorea har 56% av kvinnorna och 76% av männen i arbetsför ålder (15–64 år) i betalt arbete, och män får 37,2% mer i lön än kvinnor. Enligt rapporten *The Pursuit of Gender Equality An Uphill Battle* (OECD, 2017) är löneskillnaden i Sydkorea den största inom OECD. Sydkoreas arbetsinstitut, som är statligt finansierat, förklarar det med att hierarkiska strukturer och patriarkala värderingar fortfarande är utbredda samt att de stora arbetsgivarna, de inhemska företagen som är tongivande i frågan om normer på arbetsmarknaden, håller sina kostnader nere bland annat genom att undvika att betala den lagstadgade mödrapenningen – genom att inte anställa kvinnor samt säga upp kvinnor när de blir gravida, trots att det senare är ett lagbrott.

Idag återfinns Na Hye-soks målningar på vykort, magneter, affischer och i läroböcker. Demokratisering av samhällsinstitutioner är åter på den politiska agendan och de konstnärer som ifrågasätter sociala normer och politiska beslut utestängs inte dock fortfarande utbredd till följd av att individer och grupper i maktposition anser att de patriarkala värderingarna är moraliskt försvarbara. Men dessa värderingar utmanas allt oftare i den offentliga debatten. Åter finns en känsla av att allt är möjligt.

GORDANA MALEŠEVIĆ